

TANQIDIY NAZAR, TAHLILY TAFAKKUR VA INNOVATSION G'UYALAR

BOSHLANG'ICH SINFLARIDA MANTIQIY MASALALARNI YECHISHGA O'RGATISHNING PEDAGOGIK AHAMIYATI

Xolmirzayeva Odinaxon Qobiljon qizi

FarDu 2-bosqich talabasi

odinaxolmirzayeva782@gmail.com

Annotatsiya. *Boshlang'ich ta'lim bosqichi o'quvchilarning aqliy rivojlanishida muhim o'rin tutadi. Aynan shu davrda bolalarda mustaqil fikrlash, tahlil qilish, solishtirish, umumlashtirish va xulosa chiqarish kabi mantiqiy tafakkur ko'nikmalari shakllanadi. Ushbu maqolada boshlang'ich sinf o'quvchilarini mantiqiy masalalarni yechishga o'rgatishning pedagogik ahamiyati, uning o'quvchilarning fikrlash qobiliyatiga ta'siri hamda ta'lim jarayonida qo'llash usullari yoritib berilgan.*

Mantiqiy masalalar o'quvchilarning faqat matematik bilimlarini mustahkamlabgina qolmay, balki ularning ijodiy va tanqidiy fikrlashini rivojlantiradi, muammoli vaziyatlardan chiqish malakasini oshiradi. Maqolada mantiqiy masalalarning turlari, ularni dars jarayoniga bosqichma-bosqich tatbiq etish, yosh xususiyatlariga moslashtirish masalalari ham tahlil qilingan. Shuningdek, mantiqiy masalalarni yechish jarayonida o'quvchilarning faolligini oshirish, ularda qiziqish uyg'otish va bilimlarni ongli o'zlashtirishga erishish yo'llari ko'rsatib berilgan.

Mazkur maqola boshlang'ich sinf o'quvchilari, pedagogika yo'nalishi talabalari hamda ta'lim sifati bilan qiziquvchi mutaxassislar uchun metodik qo'llanma vazifasini o'tashi mumkin.

Kalit so'zlar: *boshlang'ich ta'lim, mantiqiy masalalar, tafakkur, mustaqil fikrlash, ta'lim metodlari, aqliy rivojlanish.*

Bugungi kunda ta'lim tizimida o'quvchilarning faqat bilim olishigina emas, balki ularning fikrlash qobiliyatini rivojlantirishga ham alohida e'tibor qaratilmoqda. Ayniqsa, boshlang'ich sinflarda mantiqiy masalalarni yechishga o'rgatish o'quvchilarning kelgusidagi o'qish jarayoniga mustahkam poydevor yaratadi. Chunki bu davrda bola tafakkuri faol shakllanadi va yangi bilimlarni tez qabul qiladi.

Mantiqiy masalalarning ta'lim jarayonidagi o'rni

Mantiqiy masalalar o'quvchilarning aqliy faolligini oshiruvchi samarali vositalardan biridir. Ular orqali o'quvchilar:

berilgan shartni tahlil qilishga;

muammoni tushunishga;

yechim variantlarini izlashga;

to'g'ri xulosa chiqarishga o'rganadilar.

Bunday masalalar o'quvchilarning diqqatini jamlash, xotira va tafakkurini rivojlantirishda muhim ahamiyatga ega.

TANQIDIY NAZAR, TAHLILIIY TAFAKKUR VA INNOVATSION G'UYALAR

Boshlang'ich sinflarda mantiqiy masalalarni o'rgatish usullari
Boshlang'ich sinf o'quvchilariga mantiqiy masalalarni o'rgatishda quyidagi usullar samarali hisoblanadi:

Oddiydan murakkabga tamoyili – dastlab sodda mantiqiy topshiriqlardan boshlash.

Ko'rgazmalilik – rasmlar, jadvallar, sxemalardan foydalanish.

O'yin texnologiyalari – mantiqiy o'yinlar orqali o'rgatish.

Savol-javob metodi – o'quvchini mustaqil fikrlashga undash.

Bu usullar o'quvchilarning darsga bo'lgan qiziqishini oshiradi va bilimlarni mustahkamlaydi.

Mantiqiy masalalarning tarbiyaviy ahamiyati

Mantiqiy masalalar nafaqat bilim berish, balki tarbiyaviy ahamiyatga ham ega. Ular o'quvchilarda:

sabr-toqat;

izchillik;

mas'uliyat;

o'z fikrini asoslab berish ko'nikmalarini shakllantiradi.

Shuningdek, jamoa bo'lib ishlash jarayonida hamkorlik va muloqot madaniyati rivojlanadi.

Boshlang'ich sinf o'quvchilarining yosh xususiyatlari va mantiqiy masalalar

Boshlang'ich sinf o'quvchilari 6–10 yosh oralig'ida bo'lib, bu davr ularning tafakkuri jadal rivojlanadigan bosqich hisoblanadi. Ushbu yoshda o'quvchilarda ko'rgazmali - obrazli tafakkur yetakchi bo'lib, asta-sekin mantiqiy tafakkur shakllana boshlaydi. Shu sababli mantiqiy masalalarni tanlashda o'quvchilarning yosh va individual xususiyatlarini hisobga olish muhimdir.

Mantiqiy masalalar qisqa, aniq va tushunarli bo'lishi, real hayot bilan bog'langan misollar asosida tuzilishi lozim. Bu esa o'quvchilarning masalani tezroq anglashiga va yechimga qiziqish bilan yondashishiga yordam beradi.

Mantiqiy masalalarni dars bosqichlarida qo'llash

Mantiqiy masalalarni darsning turli bosqichlarida qo'llash mumkin:

Kirish qismida – o'quvchilarning diqqatini jamlash va mavzuga qiziqish uyg'otish uchun;

Yangi mavzuni tushuntirishda – mavzuning mohiyatini chuqurroq anglashga yordam berish uchun;

Mustahkamlash bosqichida – o'tilgan bilimlarni amaliy qo'llash maqsadida;

Uyga vazifa sifatida – mustaqil fikrlashni rivojlantirish uchun.

Bunday yondashuv dars jarayonini jonlantiradi va o'quvchilarning faolligini oshiradi.

O'qituvchining roli va metodik yondashuvi

Boshlang'ich sinf o'qituvchisi mantiqiy masalalarni yechishda yo'naltiruvchi va rag'batlantiruvchi rolni bajaradi. O'qituvchi o'quvchiga tayyor yechimni bermasdan, balki savollar orqali uni mustaqil xulosa chiqarishga undashi zarur.

TANQIDIY NAZAR, TAHLILIIY TAFAKKUR VA INNOVATSION G'UYALAR

Shuningdek, o'qituvchi har bir o'quvchining fikrini tinglashi, xato javoblarni tanqid qilmasdan, to'g'ri yo'lga yo'naltirishi lozim. Bu esa o'quvchilarda o'ziga ishonch hissini shakllantiradi.

Mantiqiy masalalar orqali kompetensiyalarni shakllantirish

Mantiqiy masalalarni yechish jarayonida o'quvchilarda quyidagi kompetensiyalar rivojlanadi:

Axborot bilan ishlash kompetensiyasi – masala shartini tahlil qilish;

Kommunikativ kompetensiya – o'z fikrini og'zaki bayon etish;

Muammoni hal qilish kompetensiyasi – turli yechimlarni solishtirish;

Ijtimoiy faol kompetensiya – guruhda ishlash jarayonida hamkorlik qilish.

Bu kompetensiyalar o'quvchilarning keyingi ta'lim bosqichlari uchun muhim asos bo'lib xizmat qiladi.

Amaliy tavsiyalar

Boshlang'ich sinf darslarida mantiqiy masalalarni samarali o'rgatish uchun quyidagi tavsiyalarga amal qilish maqsadga muvofiq:

har bir darsda kamida bitta mantiqiy masaladan foydalanish;

masalalarni o'quvchilar qiziqishiga mos tanlash;

o'yin va musobaqa elementlarini qo'shish;

o'quvchilarning mustaqil fikrini rag'batlantirish.

Xulosa.

Xulosa qilib aytganda, boshlang'ich sinf darslarida mantiqiy masalalarni yechishga o'rgatish o'quvchilarning aqliy rivojlanishida muhim ahamiyat kasb etadi. Mantiqiy masalalar orqali o'quvchilarda mustaqil fikrlash, muammoni hal qilish va ijodiy yondashuv ko'nikmalari shakllanadi. Shu bois boshlang'ich ta'lim jarayonida mantiqiy masalalardan tizimli va maqsadli foydalanish ta'lim samaradorligini oshirishga xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Abdullayeva N. Boshlang'ich ta'lim metodikasi. – Toshkent: O'qituvchi, 2019.
2. Azimov A., Qodirov B. Boshlang'ich sinflarda matematika o'qitish metodikasi. – Toshkent: Fan va texnologiya, 2020.
3. Davlat ta'lim standarti. Boshlang'ich ta'lim uchun davlat ta'lim standarti. – Toshkent, 2021.
4. Jo'rayev R. Pedagogika. – Toshkent: O'zbekiston Milliy ensiklopediyasi, 2018.
5. Karimova S. Boshlang'ich sinf o'quvchilarida mantiqiy tafakkurni rivojlantirish. – Toshkent: Fan, 2017.
6. Matchanov S. Ta'limda innovatsion metodlar. – Toshkent: Istiqlol nuri, 2020.
7. Nurmatov X. Boshlang'ich sinflarda mantiqiy masalalar va ularning didaktik ahamiyati. // Xalq ta'limi, 2019, №4.

TANQIDIY NAZAR, TAHLILIIY TAFAKKUR VA INNOVATSION G'OYALAR

8.Saidov A. O'quvchilarda mustaqil fikrlashni shakllantirish yo'llari. – Toshkent: Ma'naviyat, 2018.

9.Usmonov M. Matematika darslarida mantiqiy topshiriqlardan foydalanish. // Pedagogik mahorat, 2020, №2.

10.Vygotskiy L.S. Tafakkur va nutq. – Moskva: Pedagogika, 1982.

